

Bjørn Aarre

Bretlandsgt. 54

4009 Stavanger

Nr. 1 April 1995

: 'S c) NGEREN

Medlemsblad for Byhistorisk Forening Stavanger

INNHOILDSFORTEGNELSE

Side	Forfatter	Tittel
2	Bjørn Aarre	Kjære medlem !
4	Geir Hetland	Kjw bare ikke over forhistorisk tid !
6	Kjell Petter Løhre	Program for våren 1995
9	Geir Hetland	Peter Severin Krøyer snakker svensk
10	Geir Hetland	Severdigg Stavanger - film !!
11	Bjørn Aarre	Jens Zetlitz Kielland
15	Geir Hetland	Etterlysning
16	Therese Osjord	Knus ikke en elendig i porten
19	Geir Hetland	Stedet og kartet

K J Æ R E M E D L E M !

I skrivende stund raser vestaværet utenfor, sol, regn, sludd og sol igjen, men, mellom det skiftende været **høres svarttrostens** vakre og optimistiske sang, som **gir** gode **følelser** av noe bedre som er i vente. Påsken er lagt bak oss og en ny vår **står** foran oss, vi får håpe at den blir varm og fm på **alle** måter.

Siden sist har det skjedd ganske mye i **Byhistorisk** Forening Stavanger. Det viktigste for medlemmene er kanskje at årskontingenten er aket **fra** kr. 100, - **til** kr. 150, -. Vedtaket ble imidlertid enstemmig vedtatt av **årsmøtet** i februar 1995. Blant de andre viktige sakene er nytt foreningskontor og fast sted for foredrag/ kåserier og **foreningsmøter**. Takket være en iherdig og utrettelig **lobbyvirksomhet**, har Erling K. **Samme** **klart** å få vårt **første foreningskontor** på **Ledaal**. Stort er det **ikke**, men stedet er så absolutt velkomment. Kontoret er i stallen, men, "**jamen alligavel**". Oppussingen må vi ta på egen kappe, men det blir en ubetydelig sum. En takk for lokalet er sendt skriftlig til **direktør** Ove Magnus Bore ved Stavanger Museum.

Geir **Hetland** har også vært flittig i sine anstrengelser for å få til et sted hvor vi kan avholde våre foredrag, **kåserier** og **medlemsmøter**. Etter en positiv dialog med rektor Jan **Monstad** ved **Våland** Skole, har han fått istand et slikt sted på denne skolen. Vi er i den anledning blitt forespurt av rektor ved skolen, om vi kan hjelpe dem med systematisering av klassebilder. Klassebildene var et av tidligere rektor **Arthur** Gjestlands "**hjerdebarn**", og Byhistorisk Forening finner det enkelt å svare ja på denne **forespørselen** i og med at **Arthur** Gjestland var medlem av **Byhistorisk** Forening **fra stiftelsesdatoen**. Ellers er mange av våre medlemmer tidligere elever ved denne skolen. En **takk** for lokalet er avsendt rektor Jan **Monstad** ved **Våland** Skole.

Det **første møtet** som ble avholdt på **Våland** Skole var en **idésamling** hvor de andre "**byhistoriske** foreningene" var inviterte. Initiativtaker var Byhistorisk Forening, hvor **Bjørn** Aarre og Erling K. **Samme** var vertskap. Erling K. **Samme** hadde utarbeidet en **idéskisse** omkring et fellesråd for alle "**byhistoriske historielag**", et forslag som ble vedtatt med små endringer. De er nå opp til de enkelte styrene i de respektive **historielag** å vurdere om de **ønsker** å akseptere de **fremmøttes** representanters vedtak. Initiativet var imidlertid velkomment **av** de **fremmøtte**.

Ellers er vi inne i et **begivenhetsrikt** år. Vi har 50 **års-jubiléet** for Norges **frigjøring**, 400 **års jubiléum** for apotekene i Norge, og 1000 **års jubiléet** for kirken. Med hensyn til **frigjøringsjubiléet**, så vil en av våre medlemmer, E. Kåre Johansen, selv aktiv på så mange **måter** under siste verdenskrig, holde **kåseri** om sine opplevelser fra krigen. Som så mange andre familier i Norge, fikk **min** egen smertelig fele de negative sidene ved denne krigens hendelser. Familiemedlemmer satt i Tysklands konsentrasjonsleire og **møtte** en altfor tidlig **død**. Andre måtte flykte til Sverige og England på **grunn** av sine handlinger for et fritt Norge. Disse menn og kvinner skal aldri glemmes. De ga sitt liv for freden i sine beste ungdoms år. Vi, deres **nærmeste**, skai på denne dag **vise vår** takknemlighet for våre **kjære** som så tappert kjempet.

Som nevnt **så** skal vi **også** feire 1000 - års **jubiléet** for kirken og i den anledning blir det avholdt et **kåseri** engang utpå hesten 1995.

Ellers s i har **Byhistorisk** Forening Stavanger blitt **uthengt** i Stavanger Aftenblad som en forening som ikke lever opp til sitt navn. Svar på tiltale er gitt av undertegnede. **Årsaken** til Tor **Salomonsens** innlegg er **Byhistorisk** Forening sitt arbeid med en egen **bydag** og at vi i den anledning bruker feil dag, den 2. juli istedetfor for 15. juli. Undertegnede har i sitt inserat i Stavanger Aftenblad vist at 2. juli er kanskje viktigere enn 15. juli, iallefall for Stavanger. **Byhistorisk** Forening **gjør** dette for Stavangers innbyggere. Er det galt av oss ?

Geir **Hetland** og undertegnede var på Sør - Talgje, hvor undertegnede holdt **kåseri** om de gamle **slektene** på **øya**, samt herre Olav Nilsson til Talgje. Fantastisk mottakelse av Jostein Gard (medlem i BHF) og en meget interessant omvisning av ham og **Berner Meling**.

Til slutt vil jeg minne om den landsomfattende innsamlingen av minnestoff 1995. Vi **søker** ennå personer som er **født** i 1930, **eller** fm, til å delta. **Informasjonshefte** om denne innsamlingen kan fås av undertegnede.

God vår og ta vare p i deg selv og dine !

Bjørn Aarre
leder

KJØR BARE IKKE OVER FORHISTORISK TID !

Vi **skriver** 1995, vi har **gjort** det lenge nå. **Årsmøtet** til **Byhistorisk Forening** Stavanger har vært avholdt og vi er i gang igjen med nok et nummer. Det er vår i luft og bakke, en veksttid.

En utvidelse av Motorveien **til** 4 - felts - veibane ved Hinna vil berme et **fornminnefelt**. Vi kan i etterpåklokskap, med oppriktig beklagelse si at svært mange kulturminner under overflaten har bare blitt **kjørt** over, bildelig og bokstavelig skrevet.

Utviklingspress, utbyggingshastighet for veianlegg og boligfelt, utvidelse av åkerareal er eksempler på at **fornminner** som "kan" skjule seg under gress, grus og stein har forsvunnet for alltid. Lowerk for å ivareta kulturminner **finnes**, og det er godt nok i seg selv. **Ofte** er det økonomiske spørsmål. Det koster å **frede**, og det å opprettholde **fredningsbestemmelser**. Mange vil kanskje savne en større smidighet fra **kulturvernernes** side. **Når** krav om fredning kommer, det å tilrettelegge best mulig for de **berørte** parter, komme med råd og **vink** i forkant og ikke etterpå, dersom det av uvitenhet har skjedd et brudd på verneloven.

Det å drive arkeologiske og andre vitenskapelige undersøkelser, utgravninger, analyser og formidling - koster også en hel del. Men, påstanden vil likevel postuleres, at dette arbeidet er verdt hvert **øre** ! Dersom man fullstendig ignorerer det som ligger der under et eller annet sted, når et utbyggingsprosjekt skal ta form, vil deler av **fortidig** viten gå tapt. Etter flerårige utgravninger av felt på **Forsandmoen** og Hundvåg, har man konkludert med at hittil antatte hypoteser om bronsealderssamfunnet nå må revurderes. Arkeologene har på grunnlag av sitt funnmateriale, kartlagt et organisert **landsbysamfunn**, som antas å ha vært i virksomhet langt tidligere enn man **før** har trodd.

For Stavanger **blir** ofte 1125 nevnt som byens **fødselsår**. Men bronsealderlandsbyen på Hundvåg (og på Forsandmoen - hvor man for **øvrig** også **forsøker** å rekonstruere bronsealderlandsbyen Landa) utgjorde kanskje det fmste **"bysamfunnet"** i Rogaland. Jo mer komplett bilde man oppnår av forhistorisk tid, jo større mulighet har man til å være med i tolkningen av den, og tross alt få et "riktigere", i hvert fall mindre fragmentarisk bilde, av de lange

forhistoriske epokene.

1995 subtrahert med **1000 gir 995**. Det året **gikk** Olav Tryggvason i land på Moster - og **kristen** gudstjeneste ble feiret der. Impulsene til det gryende trosskiftet, kom **sørvestfra** over havet, belgebåret og **seilført** av uovervinnelige vikingskip. Disse eminente farkostene ga store fordeler til ville vikinger på plyndringstokter i europeiske land. Men, på sikt kom en kristen innflytelse til å påvirke vikingkongene i den grad at et **trosskifte** ble igangsatt, selv om det også skjedde med brutal makt. Stavanger ble by i kristen tid. Og det var rundt katedralen at byen så smått vokste frem. Kirkebyen Stavanger og Misjonsbyen Stavanger. Det var engelsk misjonsvirksomhet som **førte** til etablering av katedralen ved Vågen. Man glemmer kanskje at Norge "ble **kristnet**" katolsk. Av dette **tusenårsjubiléet**, så utgjør det lengste tidsavsnittet det katolske. Den katolske kirke i Stavanger heter St. **Svithun**.

Der er flere **jubiléer** dette året. De står formelig i **kø**. Vi vil forsøke å komme tilbake til noen av disse **jubiléer** i senere nummer.

Byhistorisk Forening Stavanger er stadig vekk i aktivitet. Vi har nå fått disponere et rom på **Våland** Skole til foredrag og annen **møtevirksomhet**. Dette er en god hjelp til vår forening. Tusen takk til **Våland** Skole for dette håndslaget !

Som om **ikke** dette skulle være litt, har vi også fått tillatelse av Stavanger Museum å disponere et rom på selveste **Ledaal**, i leebbygget der. Litt dugnadsarbeid må nok til fm Byhistorisk Forening Stavanger kan bruke det **lille kontorrommet**. Vi bør ha vårt eget arkiv og **Byhistorisk** Forenings boksamling her. **Styremøter** og andre **komitémøter** kan foregå på selveste **Ledaal**. Selve navnet **Ledaal** er forresten et konstruert navn, et akronym. **Gabriel Schanche Kielland Johanna Margretha Bull**. Siste bokstavene i respektive navn utgjør det nye navnet **LEDAAL**. Under deres tid ble **Ledaal oppført**. Året 1801 stod **Ledaal** ferdig. Når kongefamilien gjester Stavanger over natten, bor de på **Ledaal** !

Kontigenten er steget litt. **Fra** 100 til 150 kroner. Det er allikevel ikke et særlig stort **beløp** det her er tale om. **Aller** helst **ønsker** vi å opprettholde aktivitetsnivået og gjeme ekspandere en smule. Det var ikke mulig med for små inntekter. Håper at vårt **vårnummer** vil falle i smak.

G O D P Å S K E !!

BYHISTORISK FORENING STAVANGER

PROGRAM FOR VÅREN 1995

(sent, men godt kjære medlem) :

1. MOTSTANDSKAMPEN - ET ALVORLIG MEN ÆRERIKT KAPITTEL I VÅR BYHISTORIE.

Dato: Tirsdag 04.05.95

Møtested: hold

Klokkeslett: 19.00

Foredragsholder: Einar Kåre Johannesen

Innenfor dette tema er det svært **mye** å si. Viktig er kanskje å ta med den første organiserte motstandsbevegelse og så eksempler og episoder etter hvert som krigen gikk sin gang.

2. BYVANDRING FRA DOMKIRKEN TIL BJERGSTED

Dato: Onsdag 23.mai

Møtested: Domkirken

Klokkeslett: 19.00

Foredragsholder/omviser: Bjørn S. Utne

Denne byvandring vil ta for seg byens historie fra grunnleggelsen av bispesetet i 1120- årene og like fram **til i dag**.

Utgangspunktet vil være domkirken og området hvor middelalderbyen vokste fram og endepunkt vil være Bjergsted.

En vandring langs denne ruten er som å bla i en historiebok.

Domkirken og kongsgård danner utgangspunktet for fremveksten av byen.

Videre vil ruten langs Vågen og gjennom gamle Stavanger gi innsikt i byens historie i perioden fra slutten av 1500 - tallet og fram til vårt eget hundreår, samtidig som det er mulig å fange med seg utviklingen av industribyen Stavanger.

Vandringen avsluttes i Bjergsted som har sin egen interessante historie. Utsikten fra bjergsted til industrigiganten, Kværner Rosenberg a.s., gir anledning til refleksjoner om **oljebyen** Stavanger.

PROGRAM FOR VÅREN 1995

3. BYVANDRING FRA DOMKIRKEN TIL VALBERGTÅRNET

Dato: Onsdag 21.juni

Møtested: Domkirken

Klokkeslett: 19.00

Foredragsholder/omviser: Unnleiv Bergsgaard

Momenter på denne byvandring blir'blant annet:

DOMKIRKEN

Hvorfor ble Stavanger bispesete,og hvorfor ligger domkirken der den ligger?

Hva kan minnekorset over Erling Sjalgsson røpe?

Domkirkens to "byggetrinn", og dens betydning gjennom middelalderen.

Byprivilegiene i 1425.

Reformasjonen, Jørgen Eriksson.

En by i kamp.

Bybrannen i 1684, konsekvenser for byen og for bebyggelsen.

KONGSGÅRD

Kongsgård, Bispegård,Lensherreresidens, Amtmannsbolig, privatbolig og skole.
Bispekapellet.

DOMKIRKENS ØSTFRONT

Hvorfor mot øst?

Katedralskolen og fattigskolen, klubselskapet, skolebekken,consumptionsboden.

DOMKIRKEPLASSEN

Mariakirken

Muren rundt Domkirken og de 3 Ristene.

Kommunegård, Bispegård, Laugmannsgård, Hotel de Nord, Brannstasjon.

Bispens vei til Bispebryggå

PROGRAM FOR VÅREN 1995

HOSPITAL GATEN

Hva betyr det?

NYGATEN

Hva betyr det?

ARNEAGEREN

Hva betyr det?

HØLEBERGGATEN

.Hva betyr det?

STEINKARGATEN

Hva betyr det?

BREITORGET

Problemstillinger.

BREIGATEN

**Storebraen i 1870, konsekvenser.
Bakken.**

VALBERGET

Det gamle og det nye Valbergtårnet.

PETER SEVERIN KRØYER SNAKKER SVENSK

Undertegnede *gikk* forleden hen og leiet videofilmen "**Hip Hip Hurra !**" **Filmtittelen** er til en viss grad misvisende, ikke mye livsglede **forsøkes** skildret i mellom **kunstnerkretsen** i Skagen, Danmark mot slutten av forrige århundre.

Det rent menneskelige, livaktige, **sanselige** forstummer og **formørkes** i en dysterhet som er utypisk og udansk. De virkelige Skagen - maleriene gjengir faktisk mere **høylydte** hurra - rop enn hva denne 107 minutters, **langtekkelige** filmen makter.

Vi vet at Peter **Severin Krøyer** var **født** i Stavanger og at han senere hen ble en av de viktigste Skagen - malerne. Men, i **filmen** "**Hip Hip Hurra !**" snakker **Krøyer** - skikkelsen lite troverdig. **Stellan Skarsgård** har sikkert gjort så godt han kan han, på sitt syngende svensk, men at **Krøyer** skulle tale slik. **NRK** Fjernsynet hadde for **øvrig** også en "uheldig **serie**" med den meget omtalte "**Fortuna**" av Alexander Lange Kielland ("**unfortunate**" på engelsk). Dialogene, talemålet i filmen er et viktig element til en god helhetsopplevelse, som en film skal være. Hvorfor så ikke mer Stavangersk inn i filmen ? Hva hadde vel passet bedre enn en Stavangermann i rollen som Peter **Severin Krøyer** ?

F i e n "**Hip Hip Hurra !**" ble produsert i 1986, **med** manus og regi av Kjell **Grede**. Denne filmen var en samproduksjon mellom Svenska Filminstitutet, Det Danske Filminstitut og Norsk **Film A/S**. Samarbeid med våre naboland er helt flott, men i "**Hip Hip Hurra !**" faller det dårlig ut til Peter **Severin Krøyers** del. Hele **filmprosjektet** synes undertegnede ble temmelig be - **Grede** - lig, og tittelen kunne like gjerne vært "**Huff Huff Åh** nei !"

Undertegnades billett *på*
filmen omtalt *på* neste side,
gratis *til* og med !

STAVANGER
KINEMATOGRAFER
STAVANGER-FIL
KL.11:50 8/04
SAL 3
Rad 3
Sete 6
BARN Kr. 0
SET 800008 11.44.35 0330303060000
4 DAGERS FORHÅNDSALG AV BILLE
TLF: 51 50 70 30 FOR BILL BEST
STAVANGER FILM KINEMATOGRAFER A.S. 101 TRONDHØM

VENNLIGST KONTROLLER
BILLETEN ER TIL RIKTIG
FORESTILLING.

SEVERDIG STAVANGER FILM !!

Stavanger **Kinomatografer** er i 1995 75 år gamle. Dette blir **behørig** markert. Du oppfordres hermed, dersom du ikke allerede har sett **jubiléumsfilmen** "Stavanger **gjennom** hundreåret". Det er en kavalkade over mange gode filmbiter satt sammen til en 50 minutter, 6 sekunder, 72 **hundredeler** forestilling. Du kommer trolig ikke til å kjede deg, til det er alt som foregår så fengende og interessant, i særdeleshet for deg / dere som er en smule historisk interessert / e.

Engwall Pahr Iversen er en meget god og engasjert kommentator, med **fine** og treffende formuleringer, til alle filmsekvensene.

Jeg skal ikke inngående **beskrive filmkavalkaden**, bare **fortrinnsvis** nevne at **jubiléumsfilmen** er delt opp i 8 tema / **filmsekvenser**.

1. Byens **arsikt**
2. Samferdsel
3. Hermetikken
4. Misjonsbyen
5. Okkupasjon
6. Stadion
7. Arbeiderbevegelsen
8. Fritid og forlystelser

Undertegnede mener å ha observert en **aprilspøk** i Stavanger **Aftenblad**. Det stod vitterlig at det var siste uken "Stavanger gjennom hundreåret" **gikk**, men den ruller fremdeles håper jeg. Stavanger har her fått nok en flott film, måtte den bare bli gjort tilgjengelig på video til å **kjøpe** for alle oss som gjerne ville eiet denne gaven. Å se denne filmen i Stavanger Kulturhus i kinosalen koster deg ingenting. Helt gratis. Gratulerer med de 75 år Stavanger Kinematografer, og tusen **takk !!**

Bjørn Aarre :

J E N S Z E T L I T Z K I E L L A N D

(☼ 3. august 1873 ✚ 26. juni 1926).

Hvis man ser hva et leksikon skriver om Jens Zetlitz Kielland, blir man heller skuffet. Jo, visst er han nevnt, men, hva skrives det om ham ? Et fadselsår, dadsår, samt noen få opplysninger om hans litterære produksjon, er alt som finnes. Mange blir lettere forvirret over navnet, Jens Zetlitz Kielland. Noen sier det er far til Alexander Lange Kielland, mens andre er helt ut overbevist at det er dikteren Jens Zetlitz som det snakkes om. Jens Zetlitz Kielland var oppkalt etter sin farfar, som igjen var oppkalt etter sin **morfar**, dikterpresten Jens Zetlitz. Jens Zetlitz Kielland var **sønn** av daværende teglverkseier, Alexander Lange Kielland og dennes hustru Beate, **født** Ramsland.

Hvem var så Jens Zetlitz Kielland ? For det **første** var han forfatteren og journalisten som helt ut kunne **stå** på sine egne bein, men han var også **sønn** av den store Alexander Lange Kielland. Dette **slektskapsforholdet** var neppe en fordel, men heller en betydelig ulempe for en **sønn** av en **berømt** far, som snasket og **gjennomførte** sitt behov for å **arvta** farens litterære håndverk. Det vil si, Jens Zetlitz Kielland prsvede aldri å **være en** arvtaker av faren, men han arbeidet etter beste evne for å bli akseptert for sin egen originalitet som forfatter.

Samtidig som han bestemte seg for å bli forfatter, bestemte han seg for det nesten umulige. Nemlig det å la seg **stå** fram som en forfatter hvor alle ville sammenligne ham med faren, forfatteren Alexander Lange Kielland. Samtiden var ikke bare vennligsinnet overfor Jens Zetlitz Kielland. Den gjorde det som var **forventet**, nemlig det å sammenligne hans forfatterskap med farens. **Selvfølgelig** måtte denne sammenligningen gå en vei, nemlig i en meget negativ retning.

Skrev **ikke** Alexander Lange Kielland at **sønnen** ikke hadde noen poeng eller mening med sine **bøker** ! ? Jo visst, men det som ble skrevet i : "**Breve** til hans **Søn**", utgitt av Jens Zetlitz Kielland, viser på alle måter en nedlatende og arrogant holdning fra far til **sønn**

med hensyn til dennes forfatterskap. Egentlig burde bokens tittel vært: "**Breve** til hans **Sønner**", for det var jo det det var.

Boken er full av **faderlige** råd og bekymringer i en tid da **sønnene** var alene i en storby. Videre er **brevsamlingen** i vesentlig grad fra en periode av livet da **sønnene** ikke var fullt **utviklet** som mennesker. Av den grunn advares det på det sterkeste mot å bruke denne boken som referanse i en avhandling om forfatteren Jens Zetlitz Kielland.

Som forfatter var han en interessant person. han skrev om forskjellige sider av den nære fortid, såvel som **tidsaktuelle** problemstillinger. Videre skrev han for "Stavanger Aftenblad" om sine barndoms- og **ungdomsminner** fra huset ved Bredevannet, samt om familiens opphold på Aarre (Orre), i Danmark og Frankrike.

Som **sønn** av forfatteren Alexander Lange Kielland og **nevø** av kunstmaleren Kitty Lange Kielland, kom han tidlig i kontakt med samtidens **kunstnerelite**. De **besøkte** faren og fasteren i Stavanger og særlig på Orre i Klepp. Disse **møtene** m8 **nødvendigvis** ha inspirert den unge Jens **på** den lange og vanskelige veien som forfatter. faren oppfordret ham til å bruke evnene som tegner ved å illustrere sine egne bcker. For Jens Zetlitz var en tegner utenom det vanlige, både som portrett - tegner og som **naturskildrer**.

Selv om det var en del **litteraturkritikere** i hans samtid, som ga dårlig kritikk for hans produksjon, så var det like mange, og kanskje enda flere, som ga god **kritikk**. Det var mange som var oppriktig glade i Jens Zetlitz Kiellands forfatterskap, både som romanforfatter **såvel** som artikkelforfatter i "Stavanger **Aftenblad**". Sistnevnte artikler var velkomne og populære i alle sosiale lag av folket. Avisbrevene viser også noen av de beste sider ved hans forfatterskap, nemlig sansen for naturen og dens **inntrykk**. Han hadde her en **lettflytende** stil som var ganske underholdende ..

Jens Zetlitz Kielland debuterte i 1900 med fortellingen "Eugenie"; en kjærlighetshistorie fra Frankrike. **Året** etter fulgte romanen "Byen med det store **Hjerte**" ; som var en sosial **skildring** fra Oslo i siste halvpart av 1890 - årenes jobbperiode. Begge romanene har **et** lett flytende språk, men savner gjeme originalitet. I **brevform** kom "**Rægster**" i 1901, hvor han med sine **jærskildringer** **gir** små karakteristiske bilder av natur og folkeliv fra Jæren. I 1903 kom "Ane Marie - en **Jæderhistorie**". Uten tvil har forfatteren her brukt

en sann historie som utgangspunkt. den **gir** en interessant folkelivsskildring, blant annet fra **miløet** innen de "**aandelige** Vækkelse" på Jæren i Lars **Oftedahls** tid. Romanen er velskrevet og har klare trekk fra det **miljøet** som forfatteren kjente fra Jæren. I 1906 kom "**To Brødre**", en folkelivsskildring fra Skudeneshavn og i 1907 detektivromanen "**Det store tyveri i mynten**". Den siste var romanen "**Menneskers Veie**", som kom ut i **1910**. Denne var en ekteskaps- og skilsmissehistorie.

Jens Zetlitz Kielland var glad i naturen ved Egersund og på Serlandet. Og han reiste ofte i disse områdene. Av den **grunn** ble han kalt for "**Egersunds klassiker**", en betegnelse som helt ut var positiv. Han bodde i Egersund i tre perioder. Første gang hesten og vinteren 1900 - 10. Andre gang våren 1925. Siste gang en kort periode sommeren 1925. han var glad i å reise og er betegnet som et usedvanlig, interessant reisefølge, fordi han kunne kunsten i det å reise. Det siste år av sitt liv bodde Jens Zetlitz Kielland i Mandal, hvor han regelmessig sendte sine artikler til "**Stavanger Aftenblad**".

Jens Zetlitz Kielland var den eldste av fire sesken og ble **født** 3. august 1873 i Stavanger. Han vokste opp i familiens hus ved Bredevannet. Etter folkeskolen flyttet han som nevnt til Christiania for å fortsette sin skolegang. han avla realartium ved **Otto** Andersens skole i 1892 og ble senere cand. phil.

Han var **gift** to ganger. Første gang i Stavanger 20. august 1903 med Anna **Gunhilde** (Hilde) Holst, datter av grosserer Johan Wilhelm Holst og Mette Christine Middelthon. Det fortelles at deler av brudens familie ikke ville komme i bryllupet dersom brudgommens far, Alexander Lange Kielland, skulle være tilstede. Dette skyldtes Alexander lange Kieliands utallige angrep på det gode borgerskap i sine **bøker** ; og han ble av veldig mange oppfattet som en heyforræder mot sin egen sosiale klasse.

Jens Zetlitz Kielland ble **gift** andre gang 4. april 1913 i København med enkefru **Louise** Lucie Charlotte Broe, **født** Paschardt, hun var datter av **kjøpmann** Christian August Carl Paschardt og **Louise** Lucie Charlotte **Sypli**.

I sitt **første** ekteskap med Anna Gunhilde (Hilde) Holst hadde Jens Zetlitz Kielland to **sønner** : Gabriel Schancke Kielland, **født** 1904, og Axel Zetlitz Kielland, **født** 1907. Axel ble den kjente journalist og forfatter. Begge var **gift**e og har etterslekt. I sitt andre ekteskap

hadde han ingen **barn**.

Jens Zetlitz Kielland **døde** i Mandal 26. juni 1926 og ble begravet på Mandals Kirkegård. **Søsteren**, Baby Kielland Kiær, **frembar** ved graven en varm takk på familiens vegne for den elskverdighet og vennlighet som byen Mandal hadde vist hennes bror.

Av sin samtid ble Jens Zetlitz Kielland av enkelte oppfattet som en evnerik forfatter men uten evne for det **målbevisste** arbeid og med en dikterisk åre som ikke **gikk** særlig dypt. Ikke alle var enige i denne bedømmelsen, men det må bli opp til den enkelte leser å **avgjøre** hva man skal mene.

ETTERLYSNING:

'Rektor ved **Våland Skole**, hvor vi P r disponere rom, har spurt **Byhistorisk** Forening Stavanger om vi kunne meddele at skolen trenger hjelp til å montere fotografier. Etter en ominnredning ble en del bilder fjernet Disse skal henges opp igjen et nytt sted i bygningen. Til dette arbeidet trenger **altså Våland Skole** hjelp. Og hva er vel mer nærliggende å spørre enn nettopp kanskje deg, kjære medlem, som selv gikk på **Våland Skole** for få eller noen flere år siden. Kanskje du **tilogmed** finner deg selv igjen på noen bilder ? Dersom du er interessert, kan du ta kontakt med **Våland Skole**.

Fra et **klasseværelse** på **Våland Skole i 1914**. **Våland Skole** ble ferdigbygd i **1910** og var lenge byens **flotteste** folkeskole. Bakerst i klassen står lærer **Kristian Egeland** som var en av skolens mest avholdte lærere. **Pultene** var solide. Enkelte var stadig i **bruk** like til **1958**, men da vedtok skolestyret at de skulle **skiftes** ut. De hadde **tjent** sin tid og vel så det.

Kilde: "Minneboken om Stavanger en billedkavalkade gjennom hverdag og fest fra 1840 - årene til våre dager"

Erik S. Gundersen og Ingvar Molaug
Utgitt av **Ødegaards Forlag**

En dag ble han opkalt til bestyreren på kontoret. Han **gikk** opp med bange anelser. Men, denne gangen ble han overrasket. Han ble snakket til, virkelignakket til. For **første** gang i hans liv hadde en snakket til ham som et annet menneske. Bestyreren **fortalte** at Jakob var blitt lagt merke til - han hadde evner.

14 år gammel og det var slutt på **opplæringen** i "**Håbet**". Han ble konfirmert og kom hjem til familien.

Forholdene der hjemme hadde ikke bedret seg, tvert om. Moren jobber som **før**. Faren ligger syk, eller går på fylla. Jakob arbeidet på fabrikk i sesongene, men han ville bort.

16 år gammel **tar** han seg hyre og **drar** hjemmefra.

På tross av den gode omtalen boken **fikk** - og de forventningene forlagene hadde til Karsten **Roedder**, ble det bare med denne ene romanen.

Hovedbygningen **på Lindøy** skolehjem ble tatt i bruk i 1887. Den var en avdeling av **Waisenhuset** som presten Lars Oftedal opprettet, og hjemmet var beregnet på barn som var vanskelige å ha med å **gjøre** i folkeskolen. I 1900 ble hjemmet overtatt av kommunen. Dette bildet ble tatt i 1916. Jakob **Merl** kunne godt vært en av guttene i stiene **han**.

Kilde: **Minnebogen** om Stavanger .." side 231

STEDET OG KARTET.

Jeg har noen danske venner som forundres og ler av oss nordmenn som har så mange **bøyingsformer** på **våre** ord, så mange tillatte sideformer på navn. De har faktisk riktig rett, de danske. Språklig forvirring blir total, det som skulle være en berikelse i det norske språk, blir snarere til en kjempefrustrasjon skrivemåten som virkelig vinger hit og dit, men mest **ingensted** hen.

Statens Kartverk Rogaland har med sine nye kart skapt livlig språkdebatt ved at man fra denne etaten har forandret på lokale stedsnavn. Det **ønskes** en standardisering av lokale stedsnavn, men her har man etter mitt skjenn gjort forandringer som er helt meningslese og **historisk** ukorrekte. Eksempler : **Karmøya, Finnøya, Kvitøya** og **Rennesøya**. Det skapes forvirring av slike **unødvendige** forandringer. Selv om det altså i nevnte tilfeller kun dreier seg om endelsen -a, bestemt form entall, så skjer det noe felelsesmessig til slike etatsmessige overgrep mot en lokalbefolkning som ikke har selv bedt om dette. Vi er tjent med å ha stedsnavn som et flertall av lokalbefolkningen er fortrolige med, og som allerede er **etablerte**, offisielle stedsnavn.

I Stavanger har man **Egenes** og **Eiganes**. Men dette problemkomplekset har lite eller ingenting å **gjøre** med forannevnte. Likevel er dette fenomenet interessant. Man har sterke og **opplødde** representanter på begge sider av **Egenes / Eiganes**. Det er samme geografiske området i Stavanger. Forskjellen mellom navnene er to bokstaver, ikke mye, men allikevel. Tradisjoner er viktige i denne sammenheng. Men så ligger der også en del nettopp i sammenhengen. Det er litt **tungvint** å eksempelvis ha to **offisielle** former på **Egenes / Eiganes**. Sistnevnte er nok det mest brukte offisielt, **Eiganes** bydel, **Eiganes** Skole, Eiganesveien, men i muntlig dagligtale er **Egenes** trofast benyttet av en god del. Det hadde vært interessant og **vist** til en statistikk over om man sier **Egenes** eller **Eiganes**. Jeg vet ikke om dette forefinnes, men trolig et **språkstudium** verd.

"**Glædens** muntre Sanger" Jens Zetlitz skrev "**Egenæs**", som **første** gang utkom i 1793 og derfra siteres et lite utdrag :

"At bringe **Egenæs** til Gavn og Hæder ;
Du **vilde** da velsigne glad den Stund ,
Som **bragte** Dig til de **ukjendte** Steder .

Som Held Du burde faae, saa Held Du faaer ,
Dit vise Forslag Fyrsten mildt samtykker .
Og nu i Raad med Kyndige Du gaaer ,
Og maaler Marken ud i lige Stykker ."

TK-SERVICE

**Alt innen KOPIERING
og
REPROGRAFISKE
tjenester**

Teknisk Kopiservice a.s

Avd. Stavanger - Tlf. 51 89 35 00 - Fax 51 89 35 11

Avd. Forus - Tlf. 51 67 76 44 - Fax 51 67 84 53

Teknisk Reproservice a.s

Tlf. 51 58 15 80 - 51 58 11 36 - Fax 51 58 12 89

Kopieringsservice på alvor